

YUNAN OSMANLILIĞININ EN ÖNEMLİ TEMSİLCİLERİNDEN SULİOTİS-NİKOLAYİDİS'İN KALEMİNDEN “İSTANBUL ÖRGÜTÜ” VE II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDEKİ ETKİNLİKLERİ

Nilüfer ERDEM*

ÖZET

Yunan Osmanlılığı (Hellenothomanizm). XX. yüzyılın başlarında bazı Helen aydınlar tarafından geliştirilen politik bir inanç ve eylem programı olup, Helenlerle Türklerin tek çatı altında barış içinde yaşayabileceklerini savunmaktadır. Bu ideolojiyi savunan aydınların düşündüğü devlet modeli “çok uluslu doğulu bir federasyon”dur. Bu devlet içinde Helen-Türk unsurun egemen olması, Helenlerin manevi ve ekonomik üstünlüklerinden yararlanarak zaman geçtikçe siyasal hakimiyeti elde etmeleri düşünülmektedir.

XX. yüzyılın başlarında bu görüşün en önemli temsilcileri olarak İon Dragumis ve Athanasios Suliotis-Nikolayidis karşımıza çıkmaktadırlar. İkisi de İstanbul’da bulunmuşlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemine tanıklık ettikleri gibi, bazı olayların şekillenmesinde de etkili olmuşlardır. Suliotis, görevdeki yıllarının büyük bölümünü önce Selanik’te, ardından İstanbul’da gizli örgütler kurarak geçirmiştir. İstanbul’da bulunduğu dönemde, Atina’nın yardımlarıyla İstanbul Örgütü’nü (Organosis Konstantinupoleos) kurmuş, Dragumis de Yunanistan’ın İstanbul Elçiliği’nde çalıştığı dönemde kendisiyle işbirliği yapmıştır.

Suliotis’in anıları, yaşadıklarından yaklaşık otuz yıl sonra kaleme alınmış, Thanos Veremis ve Katerina Bura tarafından “Organosis Konstantinupoleos (İstanbul Örgütü)” adıyla kitap olarak derlenmiştir. Suliotis İstanbul Örgütü’nün İstanbul Rumlarının gizli bir örgütü, amacının da Doğu halklarının uzlaşması ve işbirliği olduğunu, bu amaç için Helenizmin çok yönlü dinamiklerinden yararlanmak istendiğini ifade etmektedir. Kitapta örgütlenmenin nasıl gerçekleştiği ve İstanbul Örgütü’nün etkinlikleri anlatılmaktadır. Kitap incelendiğinde, II. Meşrutiyet’in ilanının bir fırsat olarak değerlendirildiği, ilk başlarda İttihat Terakki ile uzlaşmaya çalışıldığı, ancak gelişmeler Helenlerin istedikleri gibi gerçekleşmeyince, Osmanlı’nın Hıristiyan milletleriyle ve İttihat Terakki karşılarıyla işbirliğine gidildiği görülmektedir.

Suliotis’e göre İstanbul Örgütü bilinmediği takdirde, Doğu Helenizminin o tarihteki dönemi, Balkan devletlerinin işbirliği ve dolayısıyla Osmanlı’ya karşı savaşın nasıl gerçekleştiği anlaşılamayacaktır.

Anahtar Kelimeler: II. Meşrutiyet, Yunan Osmanlılığı, İstanbul Örgütü, Rum, Helen.

ABSTRACT

Hellene Ottomanism is a program of political action and belief that improved at the beginning of XX. century by some Hellene intellectuals and they were arguing that Hellenes and Turks may live together in peace and under one roof. The intellectuals who were supporting this ideology were in favor of “oriental multinational federation” state mechanism. With Hellenic - Turkish

* Dr., İstanbul Üniversitesi, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü” okutman.

elements within this state mechanism they were thinking to gain political domination by the time due to the moral and economic domination of the Hellenes.

At the beginning of XX. century the most important representatives of this view were Ion Dragumis and Athanasios Suliotis-Nikolaidis. Both of them were lived in Istanbul, they were witnessed the last period of the Ottoman Empire, and they played an important role in the events of that period. Suliotis during his mission years had established many secret agencies first at Salonica and then at Istanbul. When he was at Istanbul with the help of Athens he established Istanbul Agency (Organosis Konstantinupoleos) and Dragumis had cooperated with him when he was in charge at Istanbul Embassy of Greece.

The memoirs of Suliotis were written approximately thirty years after when these events were happened. They were collected and published by Thanos Veremis and Katerina Bura as a book titled with the name of "Organosis Konstantinupoleos (Istanbul Agency)". Suliotis was claiming that Istanbul Agency was a secret agency of Istanbul's Hellenes, and its aim was the cooperation and agreement of the eastern people, and for this aim they were planning to benefit from the multilateral dynamics of the Hellenism. This book tells us about the organization process and the activities of the Istanbul Agency. When we study this book we can say that they see as a chance the proclamation of II. Constitutional Monarchy, at the beginning they were trying to come to an agreement with Ittihat Terakki, but the developments were not becoming in the favor of Hellenes, they started to cooperate with Ottoman Christians and with the opponents of Ittihat Terakki.

According to Suliotis the non recognition of Istanbul Agency, the period of Eastern Hellenism at that date, the cooperation of Balkan States in a consequence of a war against the Ottoman State would be incomprehensible.

Key Words: II. Constitutional Monarchy, Hellene Ottomanism, Istanbul Agency, Hellene, Greek.

Yunan Osmanlılığı (Hellenothomanizm), XX. yüzyılın başlarında bazı Helen¹ aydınlar tarafından geliştirilen politik bir inanç ve eylem programı olup, Helenlerle Türklerin tek çatı altında barış içinde yaşayabileceklerini savunmaktadır. Bu ideolojiyi savunanların düşündüğü devlet modeli "çokuluslu doğulu bir federasyon"dur. Bu devlet içinde Helen-Türk unsurun egemen olması, Helenlerin manevi ve ekonomik üstünlüklerinden yararlanarak zaman geçtikçe siyasal hakimiyeti elde etmeleri düşünülmektedir.

İki milletin bir arada yaşayabilmelerini olanaklı gören programlar, Helenler arasında farklı dönemlerde ve farklı biçimlerde dile getirilmiştir. XX. yüzyılın başlarında bu görüşün en önemli temsilcileri olarak, İon Dragumis ve Athanasios Suliotis-Nikolayidis² karşımıza çıkmaktadırlar. İkisi de İstanbul'da

¹ Bugün Yunanlılar ve Rumlar, kendilerini Helen olarak tanımlamaktadırlar. Yazımızda Yunanca kaynakları esas aldığımızdan dolayı, Osmanlı tebaası (sonrasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı) Ortodokslar için Rum, Yunanistan vatandaşları için Yunanlı (duruma göre Yunan) ifadeleri kullanılmıştır. Ancak bu ikisinin iç içe geçtiği hallerde, "Helen" ve "Helenizm" sözcükleri tercih edilmiştir.

² Yunanca'nın Türk Alfabesi kullanılarak yazılışı konusunda Türkiye'de kurum ve kişilerin farklı uygulamalara gittikleri görülmüştür. Suat Sinanoğlu, Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Ankara Milli Kütüphanesi uygulamaları buna örnek olarak gösterilebilir. Biz, kullanılan transliterasyon uygulamalarından hiçbirini benimsemedik. Çünkü bizim kanaatimize göre, bunların hiç birinde Yunanca okunuş tam

bulunmuşlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine tanıklık ettikleri gibi, bazı olayların şekillenmesinde de etkili olmuşlardır³. Suliotis, görevdeki yıllarının büyük bölümünü önce Selanik'te, ardından İstanbul'da gizli örgütler kurarak geçirmiş bir subaydır. İstanbul'da bulunduğu dönemde, Atina'nın yardımlarıyla Yunan Osmanlılığı için mücadele etmek amacıyla İstanbul Örgütü'nü (Organosis Konstantinupoleos) kurmuş, Dragumis de Yunanistan'ın İstanbul Elçiliği'nde çalıştığı dönemde kendisiyle işbirliği yapmıştır.

Filippos Dragumis İon'un "O Ellinismos Mu Ke İ Ellines [Yunanlılar ve Yunanlılığım]" adlı eserine yazdığı önsözde, kardeşinin fırsatçı küçük siyasetlerle uğraşmadığını ve "Megali İdea'nın gerçekleşmesi ile ilgilenmediğini" kaydetmiştir. İon'a göre Megali İdea, İstanbul başkentli Bizans İmparatorluğu'nu yeniden yaratmakla ilgili emperyalist bir siyasettir.

İon Dragumis 1902'den itibaren Makedonya'da ve 1905'ten itibaren Trakya'da, Bulgarların Ege'ye ve özellikle Meriç'le Karasu arasında kalan bölgeye sızmasını önlemek için çalışmıştır. Ancak özellikle II. Meşrutiyet'in ilanından⁴ sonra Romenler, Sırlar, Bulgarlar ve Türkler gibi diğer doğulu halklarla işbirliği yapmak istemiştir. Filippos'a göre, "O andan itibaren, doğu halkları ile işbirliği yapma siyasetini, Megali İdea'nın her türlü emperyalist etkisinden ayırmıştır". Yunan Devleti'nin dış siyasetinin panhelenik ve doğulu olacağı yerde sadece ben merkezci ve maceracı bir hal aldığını fark etmiş, mizacı ve fikirleri sebebiyle böyle bir siyasetten uzaklaşmıştır⁵. Veremis ve Kalliopulos isimli iki Yunanlı tarihçinin ifade ettiğine göre İon Dragumis Yunan Meselesi'nin çözümünü, Osmanlı İmparatorluğu'nun "boyunduruk altındaki" diğer vilayetlerinin de Yunan Devleti'ne katılmasında arayanların aksine, Helenlerin Anadolu yatağında serbestçe ekonomik, kültürel ve siyasi gelişmelerine olanak verecek rejim koşullarının oluşmasında aramıştır.

İon Dragumis'in II. Meşrutiyet'in ilanı ile ilgili yorumlarını, günlüğünün sayfalarından öğrenebilmekteyiz: "Belki de Türk idaresi iyileşecek ve belki de

olarak karşılanamamaktaydı. Bu esasen, Yunanca'da i, e ve o gibi seslerin birden fazla harfle karşılanmasından ve bunların farklı olarak belirtilmesi gerektiğinden kaynaklanan bir zorluktu. Tüm bunları düşünerek metnimizde, Yunanca kelimelerin okunuşunu esas aldık ve kelimenin Yunanca olarak en yakın okunuş şeklini vermeye çalıştık.

³ Herkül Milas, *Geçmişten Bugüne Yunanlılar*, 2. b., İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, s. 171-173.

⁴ Yunan tarih kitaplarında Meşrutiyetin ilanı, 1908'deki Jöntürk Hareketi (Neoturkiko Kinima) olarak ifade edilmektedir. Konstantinos Ap. Vakalopoulos, *To Neoturkiko Kinima Ke O Ellinismos [Jöntürk Hareketi ve Helenizm] 1908-1912*, Thessaloniki [Selanik]: Ekdisis İrodotos [İrodotos Yayınları], 2002, Tüm Kitap.

⁵ İon Dragumis, *O Ellinismos Mu Ke İ Ellines [Yunanlılar ve Yunanlılığım]*, Atina: Ekdisis Nea Thesis [Nea Thesis Yayınları], 1991, s. 18-19.

Osmanlı'daki (Türkiye'deki) Rumlar daha serbest yaşayacaklar ve ticaretle gelişme gösterecekler... Belki de artık, Yunanistan'la birleşmek istemeyecekler. Ancak olması gereken başka bir şeydir... Zamanla Osmanlı Devleti (Türk Devleti) Helen Devleti olmalıdır. Doğu Roma Devleti'nin, Bizans Helen Devleti olduğu gibi...". Dragumis 15 Aralık 1908 tarihinde günlüğüne, "Buraya (İstanbul'a), bizimkileri tek bir hedef etrafında toplamaya geldim" diye kaydetmiştir⁶.

İon Dragumis, Yunanlıların daha sonra O'nu Slavlarla paylaşmak için Osmanlı'ya saldırmasını, kendi mirasına saldırmak olarak değerlendirmiştir. Suliotis'e göre de Osmanlı İmparatorluğu, Doğu ile Batı arasında kalan "Ara Bölge"⁷ nin merkezi, "Doğu Medeniyeti" nin bekçisi ve Helenlerin evidir. Yunanlıların Slavlarla işbirliği halinde kendi evlerini yağmalamaya çalışmaları deliliktir. Paylaşmak evin yıkımı, yani Ara Bölge'nin ve kültürünün yıkılması demektir. Sonunda enkaz üzerine Batı iktidar kuracaktır. İfade edildiğine göre Dragumis ve Suliotis söz konusu fikirlerini, Helenlerin asırlardan beri tüm Balkanlar'a dağılmış, özellikle şehirlerde burjuva sınıfını oluşturduklarını görerek ve parçalanmanın, Yunan Devleti'nin sınırları dışında kalacak olan bölgelerdeki Helen burjuva sınıfını yok edeceğini fark ederek savunmuşlardır⁸. Bunun yanında her ikisi de, Yunanistan'ın kah Slav ulusçuluğu, kah Osmanlı Devleti'ne karşı cephe almasının imkansızlığını öngörmüşler, bu yüzden Osmanlı Devleti'nin varlığı ve korunmasına meyletmişlerdir⁹.

Suliotis tüm Balkan milletlerinin tek bir doğulu, ama Türk olmayan devlette kaynaşmalarını uygun görmüştür. Dragumis ise, Balkanlı ve doğulu özellikler taşıyacak bir devlette, Helenlerin uygarlıklarını bir katalizör olarak bu milletlerin birleşmesi için sunacaklarını ve bu devletin kalbini oluşturacaklarını

⁶ İon Dragumis, *Filla İmerologiu [Günlük Sayfaları] 1908-1912*, Tomos [Cilt]: 4, Atina: Ekdosis Ermis [Ermis Yayınları], 1988, s. ε'; 3-4; 22.

⁷ Bu fikri savunanlar, Dünya'yı üç kültür bölgesine ayırmaktadırlar. Bunlardan birincisi Batı ya da Batı Avrupa ismini almakta ve bugün Kuzey ve Güney Amerika'yı, Avustralya ve Yeni Zelanda'yı da kapsamaktadır. İkinci bölge, Uzakdoğu Bölgesi'dir. Bir de üçüncü bölge vardır ki Doğu ile Batı arasında kalmakta ve Ara Bölge olarak isimlendirilmektedir. Balkan Ülkeleri ve Türkler, Ara Bölge'de bulunmaktadırlar. Ara Bölge'nin merkezinin Doğu Akdeniz olduğu kabul edilmektedir. Dimitris Kiçikis, *Sigkritiki İstoria Ellados Ke Turkias Ston 20o Eona [20. Yüzyıl Yunanistan ve Türkiye Karşılaştırmalı Tarihi]*, 3i Ekdosi [3. b.], Atina. Ekdosis Estia [Estia Yayınları], 1998, s. 42-44.

⁸ Dimitris. Kiçikis, *İstoria Tis Othomanikis Aftokratorias [Osmanlı İmparatorluğu Tarihi] 1280-1924*, 2i Ekdosi [2. b.], Atina: Ekdosis Estia [Estia Yayınları], 1988, s. 185.

⁹ Leonidas Moiras, "1909 Gudi Darbesi'nin Türk ve Yunan Kamuoyuna Yansıması", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 2006), s. 52-53.

savunmuştur. Bu uygarlıktan yararlanmış olanların Helenleşmeyi kabul edeceklerinde ısrar etmiştir¹⁰.

İon Dragumis, “sadece bir Helen kalsa ve diğerleri ölseler, İsveçliler, İrlandalılar, ya da Mısırlılar yerleşmek için Yunanistan’a, adalara ve Ege havzasına gelseler Helen olurlardı” görüşündedir. Yaşayan bir Yunanlı onlara dili öğretir ve Helenizm’i hepsine dağılırdı. Onun Helenizm’i hepsi üzerine akar ve diğerleri toprağın suyu veya kurutma kağıdının mürekkebi içtiği gibi bunu yavaş yavaş içerlerdi¹¹.

Suliotis her ne kadar Makedonya’da barış için fazla umutlu değilse de, Osmanlı Devleti’nin Helenleşmesine götürecek olan Türklerle barış içinde yaşanabileceğine inanıyordu. İki devlet arasında güvensizliğin ortadan kalkması için, Yunanistan’ın Osmanlı topraklarındaki her türlü genişlemeden vazgeçmesini önermekte ve imparatorluktaki Rumları iç siyasette ve tüm alanlarda her türlü kültürel yeteneklerini ortaya koymaya çağırıyordu. En büyük düşman olarak batıyı görmekte ve onun, Balkan halklarının duvarlarını topa tuttuğunu düşünmekteydi¹².

Suliotis için mücadele 1906 yılında başlamış, Selanik ajanlığını üstlendiğinde Nikolayidis sahte ismini kullanmıştır. Suliotis anılarını yaşadıklarından yaklaşık otuz yıl sonra kaleme almıştır. Suliotis’in eşi tarafından saklanmış olan anılar, Thanos Veremis ve Katerina Bura tarafından “Organosis Konstantinupoleos [İstanbul Örgütü]” adıyla kitap olarak derlenmiş ve kitaba o yıllarda kaleme alınmış olan mektuplar ve raporlar da eklenmiştir¹³.

Suliotis, 1908 yılında kurulan İstanbul Örgütü’nün tarihte yaşatılması gerektiğini savunmuştur. Bu yapılmadığı takdirde, doğunun ve Helenizm’in Meşrutiyet dönemini anlamak isteyenler için önemli bir boşluk oluşacaktır. Suliotis’e göre İstanbul Örgütü unutulmamalıdır, çünkü yakın tarihte hiçbir örgütün mücadele etmediği kadar doğu halklarının işbirliği için mücadele etmiştir. Burada ifade edilenleri daha anlaşılır kılabilmek için şunu da belirtmemiz gerekir ki, Suliotis Balkan Yarımadası ve Anadolu için “Bizim Doğumuz” ifadesini kullanmıştır.

¹⁰ Thanos Veremis, “Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos - To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete – İstanbul Örgütü Deneyimi]”, *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada [Çağdaş Yunanistan’da Milli Kimlik ve Milliyetçilik]*, Atina: Ekdisis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis [Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis Yayınları], 1997, s. 37-38.

¹¹ Dragumis, *O Ellinismos Mu Ke İ Ellines [Yunanlılar ve Yunanlılığım]*, s. 22-23.

¹² Athanasios Suliotis-Nikolayidis, *Organosis Konstantinupoleos [İstanbul Örgütü]*, Atina: Ekdisis Dodoni [Dodoni Yayınları], 1984, s.10-12.

¹³ Milas, a.g.c., s. 179.

Suliotis İstanbul Örgütü'nün İstanbul Rumlarının gizli bir örgütü, amacının da doğu, yani Balkan Yarımadası ve Anadolu halklarının uzlaşması ve işbirliği olduğunu, bu amaç için Helenizmin çok yönlü dinamizminden yararlanmak istendiğini ifade etmiştir. Kitapta örgütlenmenin nasıl gerçekleştiği ve İstanbul Örgütü'nün faaliyetleri anlatılmaktadır. Kitap incelendiğinde, II. Meşrutiyet'in ilanının bir fırsat olarak değerlendirildiği, ilk başlarda İttihat Terakki ile uzlaşmaya çalışıldığı, ancak olgular Helenlerin istedikleri gibi gerçekleşmeyince, Osmanlı'nın Hıristiyan milletleriyle ve İttihat Terakki karşıtlarıyla işbirliğine gidildiği görülmektedir¹⁴.

Suliotis, İstanbul'a gelmeden önce Makedonya'da bulunmuş ve "Selanik Örgütü"nü kurmuştur. 1907 Nisan'ında İstanbul'a ilk kez geldiğinde, gerekli olduğu sürece Selanik'te kalmaya, ancak daha sonra İstanbul'a yerleşerek Selanik Örgütü'ne benzer bir örgütün İstanbul'da da kurulmasına çalışmaya karar vermiştir. Selanik Örgütü'ne benzer bir örgüt diğer Helen örgütlerine yardım edebilir, Bulgar propagandası ile kolayca mücadele edebilirdi. Bulgarlarla mücadele edilmesi gerekliliği, Yunan Hükümeti nezdinde İstanbul Örgütü'nün kurulmasını haklı kılmaktaydı.

İstanbul Örgütü Selanik Örgütü modelinde kurulmuş, örgüt üyeleri aynı yemini etmişlerdir. Öncelikle İon Dragumis'in bazı tanıdıkları üye yapılmış, diğerleri ancak gereklikçe ve yavaş yavaş örgüte alınmışlardır. 1912'ye kadar örgüt üyelerinin sayısı 500'e ulaşmıştır. Gizliliğe büyük bir önem verilmiş ve Suliotis'in ifadesiyle örgüt son bulana kadar, örgütün lideri olduğunu bilen örgüt üyesi sayısı ellinin üzerine çıkmamıştır.

Veremis'ten öğrendiğimize göre İstanbul Örgütü, İstanbul'daki orta burjuva sınıfı üzerinde büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Daha alt sınıflar, işçi ve çiftçi nüfus üzerindeki etkisi ile ilgili veriler sınırlıdır. Örgüt kayıtlarında pek çok üyenin mesleği belirtilmemiş de olsa, örgütte yer alan en büyük gruplar tüccar ve sanayiciler (37), doktorlar (32), avukatlar (21), din adamları (17) ve öğretmenler (12)'dir. Örgüte üye 10 memur, 5 eczacı, 5 gazeteci, 2 mühendis, 3 kahveci, 4 tefeci, 2 denizci, 3 banka memuru, 2 denizcilik şirketi memuru ve 1 terzi bulunmaktadır¹⁵.

Patrikhane, Yunan Elçiliği ve çeşitli Rum cemiyetlerinde bulunan haritalara ve edinilen bilgilere dayanılarak, Selanik olduğu gibi, İstanbul da çeşitli bölgelere ayrılmıştır. İstanbul şehir içi 30; çevresi, yani Terkoz (Durusu),

¹⁴ Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s.27-28.

¹⁵ Veremis, "Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos - To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete - İstanbul Örgütü Deneyimi]", s. 43-44.

Çatalca ve Silivri Metropolitlikleri 6 bölgeye ayrılmıştır. Her bölge için ayrıntılı anketler düzenlenerek bilgi toplanmıştır.

İşi ya da herhangi bir sebeple belirlenen bölgede en çok bulunan örgüt üyesi, o birimin lideri olmuştur. Lider bilgi toplamakla, örgüt merkezinden gönderilen talimatları alıp bunları bölge içinde uygulatmakla yükümlüdür. Diğer örgüt üyeleri, bu konularda lidere yardım etmişlerdir.

Gerekli görülerek örgüt merkezi olarak, Galata, Beyoğlu (Pera) ve Ayasofya Meydanı'nda üç kahvehane, Sirkeci'de bir doktor muayenehanesi ve Galata'da bir mimarlık bürosu kurulmuştur. Bir bölgeden fazlasını, ya da tüm şehri ilgilendiren konularda talimatlar verildiğinde, bu konuda tüm örgüt üyeleri işbirliği yapmışlardır.

Suliotis'ten, Beyoğlu'nda Cité Syrie apartmanında bulunan örgüt merkez bürosunun işleyişi hakkında bilgi alabilmekteyiz. Daire, Spiliotopulos'lar ve "Amivea Şirketi" için kiralanmıştır. Daire balkonunda bulunan tabela bunu ifade etmektedir. Suliotis de altı odalı bu dairede ikamet etmiştir. Daire girişindeki üç oda, Amivea Şirketi'nin büroları olarak kullanılmıştır. Büronun kapıcısı, örgüt üyelerindedir. Apartman girişinde ve bir sinema ile sonlanan pasajda çeşitli dükkanlar bulunmaktadır. Diğer katlarda da daireler ve bürolar vardır. Apartmandaki bu hareket sebebiyle, örgütün etkinlikleri dikkat çekmemektedir. Örgüt merkezi, son derece huzurlu bir ev ve büro izlenimi vermektedir.

Suliotis, vaktinin neredeyse tamamını orada geçirmektedir. Üyeler arkadaş ya da Amivea Şirketi'nin müşterileri gibi herhangi bir saatte, bilgi getirip talimat almak üzere Cité Syrie'deki daireye gelmektedirler. Büroya uğrayanlar aracılığıyla diğer üyelerle iletişim kurulmaktadır. Suliotis'in bulunmadığı durumlarda Spiliotopulos'lar ya da sekreter, Suliotis'in ne zaman geleceğini bildirdikleri gibi, mesajlarını da iletmektedirler.

Örgüt, Meşrutiyet öncesinde ve sonrasında Selanik'te olduğu gibi İstanbul'da da yazılı iletişim kurmaktan kaçmıştır. Çok seyrek olarak mühür kullanmıştır. Çok çok gerekli durumlarda, üzerinde çift başlı kartal olan bir mühür ve imza olarak daha küçük boyutta "Z (Zita)" ve "I (Yota)" harfleri kullanılmıştır. Buradaki "I"¹⁶ İon Dragumis'i ve "Z" da Athanasios Suliotis-Nikolayidis'i simgelemektedir.

Suliotis Dragumis'le çok sık iletişime geçmiş, O'nu evde ve daha nadir olarak da Yunan Elçiliği'nde görmüştür. Dragumis'in elçilikteki bürosu örgütün küçük bir arşivi niteliğindedir. Meşrutiyet'in ilanından sonra Dragumis de Cité

¹⁶ "I" yani "Yota" harfi, "İ" olarak okunmaktadır.

Syrie'deki daireye uğramaya başlamış, ya da Yunan Osmanlılığı'nın iki önemli temsilcisi gece uzun yürüyüşler yapmışlardır. Örgüt elçilikteki, konsolosluktaki ya da Patrikhane'deki örgüt üyesi olmayan birinin yardımına ihtiyaç duyduğunda, bu diyalogu örgütten söz etmeksizin Dragumis kurmuştur. Dragumis elçilik kanalıyla Yunan Dışişleri Bakanlığı, ya da konsoloslukları ile yazışmaları sağlamıştır. İon Dragumis 1909 Şubat'ında İstanbul'dan ayrılmış ve bundan sonraki dönemde çok az ve geçici olarak İstanbul'a uğramıştır. Bunun üzerine Suliotis, örgüt ihtiyaçları için Dragumis'in yerine gelen Efthimios Kanellopulos ile ilişki kurmuştur. Suliotis'in İstanbul'da bulunmadığı durumlarda, geçici olarak Theoharidis bu boşluğu doldurmuştur. Gerçi 1908 Mayıs'ından Balkan Savaşları'na kadar olan dönemde Suliotis, sadece iki kez İstanbul'dan uzaklaşmıştır.

Örgüt'ün mali kaynağı, "Amivea Genel Temsilciliği"nin Osmanlı Devleti'nde yaptığı sigortalardır. Her sigortadan 3 frank alınmakta, bunun 25 kuruşu ayrılarak Selanik Örgütü'ne gönderilmektedir. Ayrıca Yunan Dışişleri Bakanlığı örgüte her ay 1000 frank, daha sonra da 1500 frank vermeye söz vermiş, ancak bunlar düzensiz bir şekilde alınmışlardır. Meşrutiyet'in ilanından sonra Bakanlık, örgütün acil giderleri ve İstanbul Vilayeti'nin Bulgarca konuşan köylerine atanan öğretmenler için de ödenek göndermiştir.

Anlatılanlardan, İstanbul Örgütü'nün çok yönlü bir aktivite içinde olduğu anlaşılmaktadır. Örgüt İstanbul Rumlarının belirlenmesi ile yetinmemiş, Helenizm'in gücünü gösterebilmek için Rum restoranlarındaki menülerin, Rum tüccarların mektuplarındaki unvanların ve genel olarak Rumların tüm kartvizitlerinin Yunanca (Rumca)¹⁷, ya da aynı zamanda Yunanca ile yazılmasını sağlamıştır. Örgüte ait tüm üyeler kendi yöntemleriyle, Rumların gerekmedikçe Fransızca yada diğer dilleri kullanmaması konusunda çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. "Akademisyenler Derneği (Sillogos Ton Epistimonon)" ve Rum hanımlardan oluşan bir kulüp, İstanbul Örgütü'nün tavsiyesi üzerine bu tip faaliyetleri sistemli bir şekilde yürütmüştür.

İstanbul Örgütü ayrıca, Rum çocuklarının Katolik okullarında eğitim almalarının önünü kesmek istemiştir. Katolik propagandasının önünü kesmek için, fakir ebeveynlere yardım etmek amacıyla ianeler düzenlenmiştir. Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi (Ellinikos Fillologikos Sillogos Konstantinupoleos)¹⁸, Zografyon Ortaokulu ve Hacıhristu Lisesi, Katolik

¹⁷ Rumca dediğimiz dil çok hafif şive farklılığı ile Yunanca'nın aynıdır.

¹⁸ Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi (Ellinikos Fillologikos Sillogos Konstantinupoleos)'nin kuruluşu, Osmanlı Rumlarının cemiyetçilik faaliyetleri içinde önemli bir yere sahiptir. Cemiyet 1861 yılında kurulmuş ve "Anadolu Helenizminin sosyal ve siyasal uyanışını gerçekleştirmek" için faaliyet göstermiştir. Birçok Rum cemiyet, şirket, birlik, okuma salonu

okullarından gelen öğrencileri ücretsiz kabul etmişlerdir. Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi çocuklara Fransızca'yı kendisi öğretmek amacıyla dersane kurmuştur. İstanbul Örgütü ve Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi'nin Hukuk Komisyonu, Darülfünun'un Hukuk Fakültesi'ndeki Rum öğrencilere, Roma ve Bizans Hukuk'u Tarihi, Miras Hukuku, Kilise Hukuku ve Patrikhane Usul Hukuku konularında bilgilenmelerini önermişlerdir.

Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen dönemde İstanbul Örgütü'nün en belirgin amacı, Bulgarlarla mücadele olmuştur. Meşrutiyet farklı amaçların ortaya çıkmasına sebep olmuşsa da, Bulgarlara karşı yürütülen mücadele hiçbir zaman ihmal edilmemiştir. Örgüt bu konudaki etkinlikleri çerçevesinde İstanbul'daki Bulgarların listesini yapmış ve ilgili talimatlarla birlikte bölge liderlerine göndermiştir. Verilen talimatlar Bulgar oluşumlarının her şekilde zarara uğratılmasına, ekonomik olarak abluka altına alınmasına yöneliktir. Özellikle İstanbul şehri ile ilgili olan talimatlarda, Bulgarlarla Bulgarca konuşan Ortodoksların ayırt edilmesine dikkat gösterilmesi önerilmiştir. Rum bir papaz tarafından "aydınlatılan" ve çocuklarını Rum okullarına gönderen Bulgarca konuşanlar, Helen sayılmışlardır.

İstanbul Örgütü üyelerine tabanca bulundurmalarını önermiş, bazen silahları kendisi de temin etmiştir. Bazı silahlar, İstanbul'da avcılık malzemeleri satan dükkanlardan satın alınmıştır. Ayrıca, Meşrutiyet'in ilanı aşamasında ve 31 Mart Vakası esnasında, Türk askerlerinden de silah satın alındığı iddia edilmektedir. Yunanistan'dan tabanca, silah ve mermi getirildiği de olmuştur. Suliotis, tehlikeli ve zor bir görev olarak nitelendirdiği bu işin nasıl gerçekleştirildiğini de nakletmiştir. Pire-İstanbul güzergahını izleyen Helenlere ait buharlı gemiler, ya da Karadeniz'e giden yük gemileri bunları getirmiş ve İstanbul Örgütü'nün bunları yavaş yavaş çıkarabilmesi için depolarında bazen uzun süre saklamışlardır. Suliotis bu tip gemilere örnek olarak "Antigoni", "Pelopas", "Hios" isimindeki gemileri ve Rusya'ya giden bazı yük gemilerini saymaktadır.

Silahların İstanbul'a çıkartılmasıyla İstanbul Örgütü üyeleri ilgilenmişler ve genellikle gemilere yolcu uğurlamak ya da karşılamak üzere binmişlerdir. İstanbul'a bu yöntemle çıkartılan silahlar, çevre köylere ve özellikle Slavca konuşan köylere gönderilmişlerdir. Silahların Trakya içlerine gönderildiği de olmuştur. Büyük silahlar bazen sebze kasalarında saklanmışlardır. Bazı Helen gemileri sadece Türk limanları arasında seyahat ettiklerinden dolayı, Türk

ve kulübün 1861'den sonra kurulmaya başlaması, Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi ile bağlantılıdır. Kiriaki Mamoni, "İsagogi Stin İstoria Ton Sillogon Konstantinupoleos [İstanbul Cemiyetlerinin Tarihine Giriş] 1861-1922", *Periodiko Mnimosini [Mnimosini Dergisi]*, 1988-1990, Tomos [Cilt]:11, s. 212.

yetkililerin şüphesini çekmemektedirler. Yunanistan'dan gelen silahlarla yüklü gemiler bunlara yanaşmış ve gece silahları birinden diğerine taşımışlardır. Bu silahlar Trakya limanlarındaki örgütlere aktarılmışlardır. İstanbul Örgütü bu yöntemle İskeçe, Dedeağaç, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli (Kırkkilise) ve İstanbul'daki Helen nüfusu silahlandırmıştır.

İstanbul Örgütü kendi bölgesinde Bulgarlarla mücadele ederken, diğer Helen örgütlerine ve ayrıca Trakya, Makedonya ve Arnavutluk'taki Yunan konsolosluklarına her türlü yardımı sunmuştur. Onların işine yarayacak bilgileri nakletmiş, isteklerini yerine getirmiş, İstanbul'da Patrikhane, gazeteler, Rum cemiyetleri ve diğer mercilerle olan işlerini halletmiştir. Diğer örgütlerden aldığı talimatlara göre İstanbul'daki bazı Rumları desteklemiş, ya da takip etmiştir. Gidecekleri yerlerde Osmanlı tebaası gibi görünmek isteyen ajanlara, Osmanlı nüfusları çıkarılmasını sağlamıştır. Türk yetkililerden kurtulmak isteyen Rumları gizlemiş, ya da kaçırmıştır.

Suliotis, Meşrutiyet'in ilanının tüm Osmanlı tebaasını heyecanlandığını kaydetmekte ve bu ortamın kendisini de bir takım düşüncelere sevk ettiğini nakletmektedir. Balkanlar'da ve Anadolu'da ikamet etmekte olanlar, küçük milletler halindeydiler. Bu iki yarımada aynı zamanda Dünya'nın en önemli düğüm noktalarından olduğundan dolayı, sürekli baskı altında tutulmaktaydılar. Bu bölgede yaşayan halklar birbirleriyle mücadele ederek, bu baskıya kendileri de yardım etmekte ve daha da ağırlaşmasını sağlamaktaydılar. Oysa olaylar değerlendirildiğinde, birinin diğeri üzerinde üstünlük kuramadığı görülmekteydi. Bu milletlerden hiç biri, özel bir uygarlık da geliştiremezlerdi. Balkan ve Anadolu yarımadasındaki milletler yakın akrabaydılar. Nesiller önce ataları karışmışlardı. Şimdi de ister milletlere, isterse devletlere ayrılmış olsunlar, hepsinde de benzer antropolojik özellikler bulunmaktaydı. Bu özellikler bu bölge insanını Avrupalılardan ya da Asyalılardan ayırmaktaydı. Bu düşüncelerle Suliotis, Meşrutiyet'in ilan edildiği günlerdeki bayram havası içinde, Balkan ve Anadolu halklarının anlaşmasını ve işbirliğini hedefi haline getirdiğini ifade etmektedir.

İlk hedef, ilan edilen Kanuni Esasi'den yararlanmak olmalıydı. Ayrıca Patrikhane'nin ayrıcalıklarının korunmasına çalışılmalıydı. Çünkü bu ayrıcalıklar, Osmanlı Devleti içinde millet olarak var olmanın temel unsurlarıydı. Osmanlı Rumlarının, Türk vatandaşlarla her yönden eşit bir şekilde Osmanlı Meşruti Monarşisi içinde yer almaları sağlanmalıydı. Bu çaba başarısız olacak olursa Osmanlı Rumları, yine Osmanlı (Türkiye) rejimindeki değişimden yararlanarak Osmanlı'daki diğer Türk olmayan milletlerle, en azından Hıristiyan olanlarla uzlaşmaya çalışmalı ve onlarla birlikte mücadele etmeliydi. Bunda amaç, İttihat Terakki'yi Türk olmayanların milli varoluşlarını

ve gerçek anayasal eşitliklerini kabul etmeye zorlamaktı. Yukarıdaki gayretlerden hangisi başarılı olursa olsun “Balkan Federasyonu”nun çekirdeği gibi işlev görecekti. İttihat Terakki’nin görüşlerinde ısrar etmesi halinde, Osmanlı’ya karşı Balkan Devletleri’nin işbirliği kolaylaşır. Ancak programın bu safhasında İttihat Terakki’yi ikna edebilmek için Yunan Hükümeti’nin çok dikkatli olması ve savaş tehdidini uygun bir şekilde kullanması gerekirdi. Savaşın sonunda Balkan Federasyonu kurulacağından emin olmadan savaşa girilmemeliydi¹⁹.

Yeni rejimle uyum sağlayabilmek amacıyla İstanbul Örgütü en uygun kişileri, yazarları, herhangi bir cemiyette üyeliği bulunanları ve kilise yetkililerini bünyesine almaya çalışmıştır. Trabzon Metropoliti olarak tanıdığımız Hrisanthos Filippidis²⁰ de, Patrikhane arşivinde görevli bulunduğu 1911 yılında İstanbul Örgütü’ne üye olmuş ve Suliotis ile sonraki yıllarda da devam eden yakın arkadaşlık ilişkisi kurmuştur²¹.

Örgüt ayrıca, siyasetinin açık bir temsilcisi olarak “İstanbul Rum (Helen) Siyasi Cemiyetini (Ellinikon Politikon Sindesmon Konstantinupoleos)” kurmuş, bu cemiyetin en aktif ve ilk üyeleri İstanbul Örgütü mensupları olmuştur. Siyasi Cemiyet’in amacı, Rumların seçimle ilgili etkinliklerini koordine etmek ve Rumların Osmanlı Meclisi Mebusanı’nda olabildiğince daha geniş temsil edilmesini sağlamaktır²².

İstanbul Örgütü bölge liderlerine Rumların yeni rejime göre tutumlarını belirlemeleri gerektiği talimatını gönderdiğinde, henüz daha Meşrutiyet’in ilanı şenlikleri devam etmektedir. Bu talimatta Patrikhane’nin ayrıcalıklarının zayıflatılmaması²³, hatta bunların anayasa ile pekiştirilmesine çalışılması,

¹⁹ Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s.16; 30-64.

²⁰ Hrisanthos Filippidis Gümülcine doğumlu olup, Heybeliada Ruhban Okulu’nda eğitim görmüştür. Pontus Meselesi’nde, Patrikhane’den sonra dahildeki teşkilatın başkanıdır. 1919 yılında Paris Barış Konferansı’na Pontus Meselesi’ne dair sunduğu muhtıradan, Karadeniz Bölgesi’ndeki Müslümanların bir kısmının da Rum olduklarını ve esasen bölgede Rum unsurun baskın olduğunu iddia ederek, otonom bir Pontus Devleti kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Yunanlıların Anadolu’da bozguna uğramalarının akabinde Yunanistan’a kaçmış, sırasıyla Atina başpiskoposu ve Yunanistan kiliselerinin başı olmuştur. Sabahattin Özel, **Milli Mücadelede Trabzon**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, s. 7, 248-251.

²¹ Veremis, “Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos - To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete – İstanbul Örgütü Deneyimi]”, s.46.

²² Katerina Bura, “İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes [Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Milletvekili Seçimleri – Rum Milletvekilleri]”, **Deltio Kentru Mikrasiatikon Spudon [Anadolu Araştırmaları Merkezi Bülteni]**, 1983, Tomos [Cilt]: 4, s.72.

²³ Yunan kaynaklarında, Patrik III. Yuvahim (Yoakim)’in Meşrutiyet’in ilanını temkinli karşıladığı ifade edilmektedir. Patrik, devlet idaresinin laik bir sisteme dönüşebileceği ve Rum

Osmanlı vatandaşları olarak Türklerle eşit hak ve sorumlulukların talep edilmesi gerektiği söylenmekte, bunu gerçekleştirebilmek için Rumları (Helenleri) uzun, hassas ve zor bir mücadelenin beklediği vurgulanmaktadır. Beyan edilen görüşe göre İttihatçılar, “Osmanlı’nın diğer unsurları üzerinde egemen olma geleneklerini sürdürmekteydiler ve Osmanlı’nın Türk olmayan unsurlarını Türkleştirmek isteyebilirdi”. Talimatta, bu zor mücadelede dikkatli olunması gerektiğine işaret edilmekteydi. İttihat Terakki’ye ilk şüpheyle yaklaşanlar Rumlar olmayacaklar, ancak “İttihat Terakki kötü niyet gösterecek olursa, taleplerini gizlemeyeceklerdi. Söz ve davranışlarıyla İttihatçıları değiştirmeye çalışacaklar ve kötümserliğe girmeden önce sabredeceklerdi”.

Rumların mücadelesi seçimlerle başlıyordu. Özellikle oy hakkına sahip olan Rumlar, gidip seçim listelerine kaydolmalıydılar. İstanbul Örgütü, Seçim Kanunu’nun Yunanca’ya (Rumca’ya) çevrilmesini sağlayacaktı. Yunanca gazeteler gerekli ayrıntıları yayınlacaklardı. Siyasi Cemiyet, zamanı geldiğinde İstanbul’un Rum milletvekili adaylarını belirleyecekti. Rumlar aynı cemiyetten, seçimle ilgili herhangi bir bilgilendirme isteyebilirdi. Ancak her şeyden önce iç çatışmalar bırakılmalı ve kişisel çıkarlar bir tarafa itilmeliydi.

İstanbul Örgütü mensubu olan Rum milletvekilleri düzenli olarak Siyasi Cemiyet’e uğramışlar, Suliotis ile diyalog halinde olmuşlar ve örgütün siyasi programını uygulamışlardır. Gerek aralarında, gerekse İstanbul Örgütü’nün diğer üyeleriyle yaptıkları müzakerelerle Rumları ilgilendiren her konuyu incelemişler ve hazırlanmışlardır. Mecliste ne söyleyecekleri, gazetelerde ne yazacakları, nasıl oy kullanacakları konusunda anlaşmışlardır. Suliotis’in bürosu, önemli meseleler söz konusu olduğunda meclis dershanesi gibi işlev görmüştür. Burada toplanan Rum milletvekillerinden bazıları Türk milletvekillerinin ya da bakanlarının söyleyeceklerini söylüyor, diğerleri Rumların (Helenlerin) görüşünü söyleyerek yanıt veriyorlar, bu şekilde Meclisi Mebusan’daki görüşmelere hazırlanıyorlardı. Mecliste konuşan, ya da gazetelere yazan Rum milletvekilleri, söylemlerini ya da makalelerini önceden Suliotis’e götürüyorlar ve Suliotis’in bürosunda ya da Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi’nde bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunuyorlardı. Rum milletvekilleri Suliotis’le olduğu gibi, İstanbul Yunan Elçiliği’ndeki görevinden ayrıldığı güne kadar İon Dragumis ile de görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

cemaatinin sahip olduğu ayrıcalıkları kaybedebileceği olasılıklarına tepki duymuştur. Thanos Veremis, *İstoria Ton Ellinoturkikon Sheseon* [Türk-Yunan İlişkilerinin Tarihi] 1423-2003, 3i Ekdosi [3.b.], Atina: Ekdosis İ. Sideris [İ Sideris Yayınları], 2003, s. 71-72; Feroz Ahmad, *İttihatçılıktan Kemalizme*, 4. b., İstanbul: Kaynak Yayınları, 1999, s. 93.

1908-1912 döneminde Osmanlı Meclisi Mebusan'ında yer almış 26 Rum milletvekilinin, 15'i İstanbul Örgütü üyesiydi²⁴. Suliotis'in ifadesiyle diğer milletvekillerinin örgüt üyesi olmamalarının sebebi daha az milliyetperver olmaları değildi. Bu milletvekilleri örgüte alınmamışlardı, çünkü buldukları konumları ya da karakterleri gereği İstanbul Örgütü'nün siyasetini disiplinli bir şekilde uygulayamayacaklardı. Ancak yine de, örgüt üyesi olmayan milletvekilleri de ana konularda üye olanlarla beraber çalışmışlar ve onlarla dostane ilişkiler içinde olmuşlardı. Bazılarının örgüt üyesi olan yakın akrabaları

²⁴ Yunanlı tarihçilere göre 1908-1912 döneminde Meclisi Mebusan'da 26 Rum milletvekili görev almıştır (Feroz Ahmad da 26 sayısını vermektedir). Ancak bunlardan üçü, görevden çekilen üç milletvekilinin yerine meclise girmişlerdir. Katerina Bura'nın "İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes [Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Milletvekili Seçimleri – Rum Milletvekilleri]" adlı makalesinde verdiği isimlerle, bizim Meclisi Mebusan Zabıt Ceridelerinde yaptığımız taramalarda tespit ettiğimiz 25 milletvekilinin isimleri örtüşmektedir. Bunlar, 1. K. Konstantinidis, 2. P. Kosmidis, 3. İ. Mamopulos, 4. G. Artas, 5. G. Honeos, 6. G. Kurtoglu (Kurtoglu) 7. D. Kigkos (Kinkos) 8. K. Surlas (Konstantin Surla) 9. S. Narlis (Narlı) 10. Konstantin Savopulos, 11. K. Drizis (Koço Drizo), 12. G. Busios (Yorgo Boşo), 13. Harisiyos Vamvakas (Haris Vamvakas), 14. D. Zafiropulos (Dimitri Zaferopulos), 15. M. Saltas (Mihalaki Salta), 16. P. Bostanis (Panayot Bostan), 17. T. Nalis (T. Nali) 18. A. Mihailidis, 19. D. Digkas (Dimitri Dingas hatta Dimitri Dimkos), 20. A. Georgancoglu Paşa (Aristidi Paşa), 21. E. Emanuilidis (Emanuel Emanuilidis), 22. P. Karolidis (Pavli Karolidi), 23. Th. Konstantinidis (Teodor Konstantinidi), 24. M. Kofidis (Matyo Kofidi), 25. M. Çelembidis (Çelepidis)'tir. Katerina Bura 26. milletvekili olarak, Limni milletvekili dediği M. Stelios ismini kaydetmiştir. Ayrıca Bura, Amalthia Gazetes'i'nin Limni'den M. Kantis'in de milletvekili seçildiğini yazdığına işaret etmiştir. Milletvekili listesinde yer alan H. Vamvakas, 1909 yazında Drizis'in istifası üzerine meclise girmiştir. Aristidi (Georgancoglu) Paşa'nın ayan üyeliğine atanmasıyla yerine, E. Emanuilidis seçilmiştir. Karesi Mebusu Şefik Bey'in temyiz mahkemesi üyeliğine atanması üzerine de, yerine Konstantin Savopulos getirilmiştir. İstanbul Örgütü üyesi olarak sayılan isimler, İstanbul milletvekilleri olan K. Konstantinidis ve P. Kosmidis, Ergiri milletvekili İ. Mamopulos, Selanik milletvekili G. Honeos, Niğde milletvekili G. Kurtoglu, Yanya milletvekilleri D. Kigkos ve K. Surlas, Gelibolu milletvekili S. Narlis, Serfice milletvekilleri K. Drizis, G. Busios ve H. Vamvakas, Silivri (Çatalca) milletvekili D. Zafiropulos, Midilli milletvekilleri M. Saltas'la P. Bostanis ve Serez milletvekili D. Digkas'tır.

Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre:1, İctima:1, Cilt: 1, Ankara: TBMM Basımevi, 1982, s. 22-62, 748-749; **Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İctima:1, Cilt: 2, Ankara: TBMM Basımevi, 1982, s. 416-417; 698-699; **Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İctima:1, Cilt: 3, Ankara: TBMM Basımevi, 1982, s. 100-103, 639-640; **Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İctima:2, Cilt: 4, Ankara: TBMM Basımevi, 1986, s. 581-582; **Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İctima:3, Cilt: 3, Ankara: TBMM Basımevi, 1986, s. 148-149; Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s. 219-230; Veremis, "Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos - To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete – İstanbul Örgütü Deneyimi]", s.42-43; Bura, a.g.e., s. 84-85; Fevzi Demir, "İkinci Meşrutiyet Dönemi Meclisi Mebusan Seçimleri 1908-1914", (Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1994), s. 92-98; Feroz Ahmad, **İttihat ve Terakki (1908-1914)**, 5. b., İstanbul: Kaynak Yayınları, 1999, s. 189.

vardı. Örneğin Niğde milletvekili G. Kurtoglu'nun oğlu Vasilios, en iyi örgüt üyelerinden birisiydi. Vasilios, Türkçe'den başka bir dil bilmeyen babasını "Amivea Şirketi"nin bürosuna götürmekte ve Suliotis'le görüşürmekteydi. Buna rağmen İttihat Terakki ile yakın ilişki içinde olan ve Suliotis'e göre sonuna kadar İstanbul Örgütü üyelerine karşı düşmanca tavır takınmış olan Rum milletvekilleri de olmuştu²⁵.

1908 yılında İttihat Terakki'ye karşı Ahrar Fırkası kurulunca, Rumlar Prens Sabahattin'i desteklemişlerdir²⁶. Yunan tarihçiliğinde bunun sebebi olarak, "İttihat Terakki'nin diğer milletlere karşı cephe alacağını her geçen gün biraz daha açık etmesi" gösterilmektedir²⁷. Zaten Girit Problemi sebebi ile iki ülke arasındaki ilişkiler de gerginleşmiştir. Prens Sabahattin Fransa'dan İstanbul'a dönerken gemi kiralananmış ve Yunan Hükümeti O'na büyük bir karşılama töreni düzenleyerek olayı teatral bir hale getirmiştir. Bir heyet ve kalabalık bir kitle Prens'i Pire'de selamlamıştır. Prens Sabahattin İstanbul'a geldiğinde O'na coşkulu bir karşılama düzenlenmiş ve İstanbul Örgütü kendisine yardım elini uzatmıştır. Prens'in İstanbul'da kendi siyasi bürosunu kurabilmesi için örgüt tarafından maddi ve manevi destek sağlanmıştır. Suliotis'in ifadesine göre bunun akabinde Prens Sabahattin'in, Rumların dil ve ayrıcalıkları lehine resmi beyanatları olmuştur.

İstanbul Örgütü 31 Mart Vakası'nı önceden kestirememiş, gerçekleştiğinde de başarılı olamayacağını sezinlemiştir. İttihat Terakki'nin etkisizleştirileceğine dair umut az da olsa, kritik günler boyunca İstanbul Örgütü yine de liberalleri desteklemiştir. Suliotis, "Ben kendim ortaya çıkmadan Theoharidis, Busios (Boşo) ve Kazanovas aracılığıyla İsmail Kemal²⁸ ile, Skalieris vasıtasıyla da Prens Sabahattin'le ilişki halindeydim" demektedir.

Bütün Osmanlı uyruklarının askere alınmasını öngören "Askerlik Yasası" ile İstanbul Örgütü yakından ilgilenmiş ve konuyu Rumlar açısından son derece dikkatli bir şekilde incelemiştir²⁹. Yunan tarihçiliğinde "İttihat Terakki'nin Türkleştirme siyasetine karşı İstanbul Örgütü'nün büyük etkinlik ortaya koyduğu", örgüt üyesi Osmanlı Rum milletvekillerinin, azınlıklar aleyhine

²⁵ Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s. 72-83.

²⁶ Ahmad, *İttihatçılıktan Kemalizme*, s. 47.

²⁷ Veremis, "Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos - To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete - İstanbul Örgütü Deneyimi]", s. 44-45.

²⁸ İsmail Kemal, liberal bir Arnavut milletvekilidir. Ahrar Fırkasını kurmuş, 31 Mart Vakası'nın dizginlerini ele geçirmeye çalışmıştır. Ahmad, *İttihat ve Terakki (1908-1914)*, s. 212.

²⁹ Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s. 89-101.

yasaların oylanması esnasında yürekli bir şekilde mücadele ettikleri ifade edilmektedir³⁰.

Suliotis 1912 Ekim'ine kadar İstanbul'da kalmış, savaşın ilan edilmesi üzerine arkadaşı İon Dragumis gibi Balkan cephesinde yer almıştır. İstanbul Örgütü dağılmamış, ancak etkinlikleri sınırlanmıştır. İlk başlarda Suliotis'in yerini, 1913 sonbaharına kadar İstanbul'da bulunan konsolosluk memuru Kanellopulos almıştır. Daha sonra bu görev 1914 yılı sonuna kadar, liman müdürü olan Bukas tarafından yürütülmüştür. Bu tarihte İstanbul Örgütü'nün faaliyetleri İttihat Terakki tarafından ortaya çıkarılmıştır. Faaliyetlerin yoğun olduğu dönem, 1908-1912 dönemidir³¹.

Sonuç olarak Yunanlılar ister bir takım Osmanlı topraklarını Yunanistan'la birleştirme hedefini gütmüş veya Helenlerin Anadolu yatağında serbestçe ekonomik, kültürel ve siyasi gelişmelerine olanak verecek rejim koşullarını oluşturmayı amaçlamış olsunlar, II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı bünyesinde çok yönlü bir etkinlik ortaya koymuşlardır. Bunlar içinde bir Yunanlı subay olan Suliotis'in gizli olarak kurduğu İstanbul Örgütü'nün etkinlikleri özellikle kayda değerdir. Bu örgüt ilk kurulduğu andan itibaren Bulgarlarla mücadeleyi önemsemiş, ancak Meşrutiyet'in ilanıyla yeni hedeflere yönelmiştir. Özellikle Helen burjuva sınıfı üzerinde etkili olmuş olan İstanbul Örgütü, pek çok cemiyet ve kilise mensubunu, hatta Meclisi Mebusan'daki Rum milletvekillerinin çoğunu bünyesine katmış olarak Helen talepleri ve çıkarlarını savunmuş, bu amaç doğrultusunda İttihat Terakki karşısındaki muhalefeti desteklediği gibi, Rumları silahlandırmaktan da çekinmemiştir. Kanımızca İstanbul Örgütü'nün etkinliklerinin incelenmesi, Meşrutiyet Döneminin bazı kıvrımlarını ve Osmanlı'nın o dönemdeki koşullarını aydınlatacaktır.

KAYNAKÇA

Ahmad, Feroz; **İttihatçılıktan Kemalizme**, 4. b., İstanbul Kaynak Yayınları, 1999.
.....; **İttihat ve Terakki (1908-1914)**, 5. b., İstanbul Kaynak Yayınları, 1999.

³⁰ N. Muçopoulos, K. Vakalopoulos, Ap. Kesopoulos, **Alismonites Patrises Tis Thrakis [Trakya'nın Unutulmayan Vatanları]**, Thessaloniki [Selanik]: Ekdisis Ciambiris Piramida [Ciambiris Piramida Yayınları], s. 97-99.

³¹ Suliotis-Nikolayidis, a.g.e., s. 22-23.

- Bura, Katherina; "İ Vuleftikes Ekloges Stin Othomaniki Aftokratoria – İ Ellines Vuleftes", **Deltio Kentru Mikrasiatikon Spudon**, Tomos: 4, 1983.
- Demir, Fevzi; **İkinci Meşrutiyet Dönemi Meclisi Mebusan Seçimleri 1908-1914**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 1994.
- Dragumis, İon; **Filla İmerologiu 1908-1912**, Tomos: 4, Atina Ekdosis Ermis, 1988.
.....; **O Ellinismos Mu Ke İ Ellines**, Atina Ekdosis Nea Thesis, 1991.
- Kiçikis, Dimitris; **İstoria Tis Othomanikis Aftokratorias 1280-1924**, 2i Ekdosi, Atina Ekdosis Estia, 1988.
.....; **Sigkritiki İstoria Ellados Ke Turkias Ston 20o Eona**, 3i Ekdosi, Atina Ekdosis Estia, 1998.
- Mamoni, Kiriaki; "İsagogi Stin İstoria Ton Sillogon Konstantinupoleos 1861-1922", **Periodiko Mnimosini**, Tomos: 11, 1988-1990.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İçtima:1, Cilt:1, Ankara TBMM Basımevi, 1982.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İçtima:1, Cilt:2, Ankara TBMM Basımevi, 1982.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İçtima:1, Cilt:3, Ankara TBMM Basımevi, 1982.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İçtima:2, Cilt:4, Ankara TBMM Basımevi, 1986.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi**, Devre:1, İçtima:3, Cilt:3, Ankara TBMM Basımevi, 1986.
- Milas, Herkül; **Geçmişten Bugüne Yunanlılar**, 2. b., İstanbul İletişim Yayınları, 2004.
- Moiras, Leonidas; **1909 Gudi Darbesi'nin Türk ve Yunan Kamuoyuna Yansıması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.
- Muçopulos N., K. Vakalopulos, Ap. Kesopulos; **Alismonites Patrides Tis Thrakis**, Thessaloniki Ekdosis Ciambiris Piramida.
- Özel, Sabahattin; **Milli Mücadelede Trabzon**, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.
- Suliotis - Nikolayidis, Athanasios; **Organosis Konstantinupoleos**, Atina Ekdosis Dodoni, 1984.
- Vakalopulos, Ap. Konstantinos; **To Neoturkiko Kinima Ke O Ellinismos 1908-1912**, Thessaloniki Ekdosis İrodotos, 2002.
- Veremis, Thanos; "Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos – To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos", **Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada**, Atina Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, 1997.
.....; **İstoria Ton Ellinoturkikon Sheseon 1423-2003**, 3i Ekdosi, Atina Ekdosis İ. Sideris, 2003.

FOTOĞRAFLAR

**İstanbul Örgütü'nün Etkin Olduğu
Dönemde
Athanasios Suliotis - Nikolayidis**

**Trabzon Metropoliti Olarak
Tanıdığımız
Hrisanthos Filippidis**

Hrisanthos ve Suliotis - Nikolayidis

